

NOROGGA GIRKU - DEN NORSKE KIRKE

Samisk kirkeråd - Sáme girkkoráde

Saemien gærhkoeraerie - Sámi girkoráđđi

Rapport Verdikonferanse 17. – 19. september 2008 i Tromsø

Arrangør: Samisk kirkeråd og Kirkelig Utdanningscenter i Nord.
3 dagers konferanse med temaet *Samisk trosopplæring*.

Innledning

Verdikonferansen er et strategisk verktøy for erfaringsutveksling, nettverksbygging og faglig oppdatering for samisk trosopplæring i Den norske kirke.

Denne rapporten oppsummerer verdikonferansen. Forelesningsmanus er vedlagt.

Målgruppe

Konferansen henvendte seg til ansatte i forsøksmenigheter som har satt fokus på samisk trosopplæring og andre ressurspersoner fra områder hvor samer bor eller har tilknytning til samisk kirkeliv. Deltakerne kom fra sørsamiske, lulesamiske og nordsamiske områder.

Tema

Det var følgende foredrag i konferansen:

- Identitet og tro var tema i to foredrag: ”Árbi” og ”Sámegiella vájmgogiella”
- Salmearbeid på sørsamisk
- Hva skal innholdet være i samisk trosopplæring

I tillegg fikk deltakerne en gjennomgang av det arbeidet som har vært gjort i Trosopplæringsreformens forsøks- og utviklingsfase fra 2004 – 2008. Det var følgende presentasjoner: Forskernes evaluering og spesielt Delrapport 6 evaluering av samisk trosopplæring, Indre-Finnmark prostiprojekt om bruk av samisk språk i prostiet og Nord-Rana menighet med opplegg for konfirmantleir for sørsamiske konfirmanter. Videre fikk ungdom fra Porsanger og Karasjok fortelle om sitt forhold til kirken.

Det var kveldsgudstjeneste med KUN-studenter den 18.11 med etterfølgende konsert ved Herborg Rundberg på omtrent ½ time. Både konferansen og gudstjenesten hadde samisk-norsk tolking på nordsamisk og lulesamisk. Foredragsmanus finnes her: www.kirken.no/

Identitet og tro var tema i to av foredragene. ”Árbi” handlet om identitet og tro fra et sjøsamisk perspektiv. Selv om hverdagen for mange samer er slik at de ikke har lært samisk språk, så har de likevel hørt språket bli snakket, lært å tenke på samisk og synge salmer på samisk. Samisk salmesang fra læstadiansk miljø ble trukket frem som en viktig samisk identitetsbærer for sjøsamisk ungdom i Nord-Troms området. Det betyr at selv om man ikke har et aktivt samisk språk, så har man følelsen av å forstå, selv om man ikke kan ordene. Det andre foredraget om identitet og tro handlet om ”Sámegiella vájmgogiella”. Språk er grunnleggende for et folk. Samisk språk kan være hjertespråket selv om man ikke kan snakke eller skrive det. Det å erkjenne seg som same, er også avhengig av at omgivelsene bekrefter ens identitet. Språk er en

symbolbærer, men kan også være ekskluderende. Synliggjøring og bruk av samisk er viktig i kirkelig arbeid. Det gir språket og det samiske verdi.

Salmearbeid på sørsamisk ga et tilbakeblikk på arbeidet som er gjort. Det er en sammenheng utviklingen av samisk skriftspråk og salmer på samisk. Sørsamisk skriftspråk kom i 1976. Utfordringen er at det finnes to varianter av skriftspråket. Salmer på sørsamisk finnes spredt, da det ikke finnes egen sørsamisk salmebok. For samiske kirkedager i 2004 ble det laget et salmehefte med salmer også på sørsamisk, i tillegg til lulesamisk og nordsamisk. Dette salmeheftet er lite brukt senere. I 2008 arbeides det med å lage nye samiske salmer blant annet gjennom salmeseminarer. Det er et stort behov for flere salmer på sørsamisk og en salmebok på sørsamisk.

Trosopplæringsreformens forsøks- og utviklingsfase fra 2004 – 2008.

-Forskerne fra Arbeidsfellesskapet har kommet med egen rapport om samisk trosopplæring. Du finner den på www.etor.no, delrapport 6:samisk trosopplæring. Hovedkonklusjonen i rapporten er at det er forskjeller i kristendomstradisjoner mellom i sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk område. Forskerne mente at en plan for samisk trosopplæring må derfor ha fokus på tre ulike planer.

-Indre-Finnmark prosti begynte med trosopplæring i 2004. Prostiprojektet har både norsk, nordsamisk og kvensk språk. Prostiet har ønsket å synliggjøre tospråklighet i praksis i trosopplæringen. Prosjektet har tatt med erfaringer i bruk av samisk og norsk fra skolen og gudstjenesten. Det forutsetter at lederne tenker bevisst om bruk av norsk, samisk eller kvensk under arrangementene. En tospråklig praksis i menigheten medfører ekstrakostnader, blant annet ved at vi har både norsk og samisk utgave av salmebøker, 4-års bok og annet materiell. Utfordringen er å organisere arrangementer hvor samisk språk også kan brukes naturlig uten at foreldre trenger å ta et valg og uten at man skyver unna de som velger å snakke norsk.

-Nord-Rana har startet med sørsamisk prosjekt i 2005. Prosjektet begynte med en 25 % prosjektlederstilling og er gradvis opptrappet til 100% i 2008. Menigheten ligger geografisk innenfor Sør-Hålogaland bispedømme, men språklig regnes den til det nordligste sørsamiske språkområde. Sørsamer er ingen homogen gruppe. Sørsamiske barn og unge har helt forskjellige oppvekstvilkår. Det er stor geografisk avstand fra Saltfjellet i nord til det sørligste sørsameområdet som er Elgå. Det betyr at det bor (sør)samer nesten i hver kommune innenfor det som betegnes som sørsameområdet. I forsøksperioden har prosjektet konsentrert seg om samisk konfirmantleir i samarbeid med andre medarbeidere, blant annet prest for sørsamer og samisk diakonimedarbeider fra Nidaros bispedømme. Det har gitt mulighet for tverrfaglig samarbeid. Sørsamiske barn og unge har en sterk kulturell identitet med ulik grad av språkferdigheter. Konfirmantene er knyttet til sin hjemmemenighet, men har en mulighet til å delta i samisk konfirmantleir. Trosopplæring i sørsamisk område ønsker å legge vekt på andre identitetsmarkører enn samisk språk. Lederne må være bevisst på hvilken språklig og kulturell bakgrunn barn og unge kommer fra og være med å styrke dette i trosopplæringen.

Ungdom fra Porsanger fortalte om et prosjekt i konfirmasjonstiden hvor ungdom fikk lære koftesøm. De sydde egen kofte som de ønsket å bruke på konfirmasjonsdagen, i stedet for hvit kappe. Prosjektet var et arbeid for å styrke ungdommenes samiske identitet gjennom praktiske oppgaver i samisk tradisjonskunnskap som har nytte for den enkelte senere. Den lokale kirken holdt fast på kirkelig tradisjon om at konfirmanter skal bruke hvite kapper under konfirmasjonshandlingen. Den enkelte konfirmant måtte ta et individuelt valg om kappe eller

kofte. Konfirmantene var ikke forberedt på at koftebruk skulle møte motstand og opplevde valget som vanskelig. Kun en konfirmant brukte kofte under konfirmasjonen i 2008 i Porsanger.

Ungdom fra Karasjok hadde ønsker for kirken sin. Oppfordringen var at det bør være flere aktiviteter, dialog og tensingkor. Ungdommen undret seg over salmesangen i gudstjenesten, de mente at det lignet på joiking. Hva er forskjellen på salmesang og joik, eller er det bare begreper for noe av det samme?

Hva skal innholdet være i samisk trosopplæring var lagt opp som en dialog med deltakerne. Det er viktig ikke å definere hva for eksempel en samisk salme er. Salmer gir assosiasjoner til det den enkelte er kjent med fra andre sammenhenger. I samisk trosopplæring kan en stille seg spørsmålet om hva samisk trosopplæring trenger. Foreldre og foresatte er de viktigste dåpslærere som har hånd om den daglige opplæringen av barn og unge. Samisk kirkeråd og menighetene vil være en støtte for foreldre og foresatte. Derfor må de som er i stillinger i menighetene ha en beredskap for hvordan trosopplæring kan tilrettelegges på en måte som ivaretar alle barn, enten det gjelder samisk språk eller andre behov som krever en viss tilrettelegging, slik at alle kan delta på likeverdige vilkår. Det er helt nødvendig å ha med utdanningsinstitusjonene som skal utruste kandidater til samisk kirkeliv. Målsettingen skal være at alle menigheter i samiske bosettingsområder skal i sine trosopplæringsplaner ha reflektert over hvordan de møter samiske personer, og at alle har muligheter til å henvende seg til kompetansemiljøer i Samisk kirkeråd, hvis det dukker opp spørsmål som trenger svar. Kirken må lære seg positiv diskriminering for å skape likeverdighet mellom mennesker. Kirken kan ikke konkurrere ved å ha de kuleste aktivitetene, men kirken kan gi et åndelig rom som ikke andre aktiviteter kan gi.

Evaluering

Deltakerne har gitt positive tilbakemeldinger og oppfattet erfaringene fra forsøks- og utviklingsfasen i trosopplæringen som relevante for videre satsning for samisk trosopplæring. Språk er grunnleggende for et folk, selv om språket vektlegges ulikt i de forskjellige språkområdene. Det er viktig å være bevisst at samiskhet kan være forskjellig fra område til område. I gruppeoppgaven var det lagt opp til å si noe om egen barnetro. Barnetroen kan bli skjøvet tilside i møte med barns intellekt. Troen må gis en ny ramme etter hvert som barn blir eldre. I trosopplæringen kan det være riktig å la barn få medbestemmelse slik det gjøres i barnehagene.

Kveldsgudstjenesten var i hovedsak forberedt av studentene. Konferansedeltakere ble innlemmet i forberedelse, spesielt for å ivareta samisk språk. Tekstlesing på flere samiske språk under gudstjenesten, var lite forberedt, men studentene gjennomførte gudstjenesten på en god måte.

Konserten etter kveldsgudstjenesten var en spesiell fin opplevelse. Konseptet var åndelige salmer som er kjent fra Nord-Troms og omegn. Totalt sett er Verdikonferansen en viktig arena for å møtes, utveksle erfaringer og bygge et nettverk for samisk trosopplæring.

Veien videre

Fremover er det viktig å se på hva fellesinnholdet i fremtidig samisk trosopplæring kan være. Barn og unge har rett på at deres kristendomsarv lokalt blir synliggjort i kirken. Samtidig bør samisk kirkeliv også stå samlet om de store linjene for å bli en stemme i den verdensvide kirken.

Verdikonferansen som en støttefunksjon for samisk trosopplæring lokalt, bør gjennomtenke hvilke behov samiske barn og unge har for samisk kulturell identitet og mestring i forhold til det

tradisjonelle samiske samfunnet. Videre må kirken også utruste samiske barn og unge for å mestre livet i en global sammenheng. Hva kan gjøres for å styrke samisk trosopplæring gjennom å arbeide praktisk med ulike tema?

Det er et mål at tema som tas opp i Verdikonferansen, kan være til reell støtte for den trosopplæringsoppgaven som skal gjøres i hjem og kirke i hverdagen. Det er derfor et ønske at Verdikonferansen, kan velge tema og arbeidsformer som gjør den enkelte deltaker til medprodusent av innholdet av de tema som velges.

Samisk kirkeråd
Oslo, november 2008

Rávdná Turi Henriksen